

ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ
ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ
ΚΑΙ ΙΔΙΑΙ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ.

Υ Π Ο

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΜΠΕΛΟΡΑΒΔΗ

«Ότι δὲ προελόμενος συνθεῖναι λόγον μηδὲν ὅμοιον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ τοῖς μὲν ραθύμως ἀναγινώσκουσιν ἀπλοῦν εἶνε δόξοντα καὶ ράδιον καταμαθεῖν, τοῖς δ' ἀκριβῶς δεξιούσιν αὐτὸν καὶ πειρωμένοις κατιδεῖν, ὃ τοὺς ἄλλους λέληθε, χαλεπὸν φανούμενον καὶ δυσκαταμάθητον, καὶ πολλῆς μὲν ἱστορίας γέμοντα καὶ φιλοσοφίας, παντοδαπῆς δὲ μεστὸν ποικιλίας καὶ ψευδολογίας οὐ, τῆς εἰθισμένης μετὰ κακίας βλάπτειν τοὺς συμπολιτευομένους, ἀλλὰ τῆς δυναμένης μετὰ παιδείας, ὠφελεῖν ἢ τέρπειν τοὺς ἀκούοντας».

(Ἰσοκρ. Παναθ. § 246)

ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ 1923
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Η "ΑΥΓΗ",
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΑ ΔΙΕΚΤΗΡΟΥ
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ
ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ
ΚΑΙ ΙΔΙΑΙ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ

«Ὅτι δὲ προελόμενος συνθεῖναι λόγον μηδὲν ὅμοιον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ τοῖς μὲν ραθύμως ἀναγινώσκουσιν ἀπλοῦν εἶνε δόξοντα καὶ ράδιον καταμαθεῖν, τοῖς δ' ἀκριβοῦς δεξιούσιν αὐτὸν καὶ πειρωμένους κατιδεῖν, ὃ τοὺς ἄλλους λέληθε, χαλεπὸν φανούμενον καὶ δυσκαταμάθητον, καὶ πολλῆς μὲν ἱστορίας γέμοντα καὶ φιλοσοφίας, παντοδαπῆς δὲ μεστὸν παικιλίας καὶ ψευδολογίας οὖ, τῆς εἰθισμένης μετὰ κακίας βλάπτειν τοὺς συμπολιτευομένους, ἀλλὰ τῆς δυναμένης μετὰ παιδείας, ὠφελεῖν ἢ τέρπειν τοὺς ἀκούοντας».

(Ἰσοκρ. Παναθ. § 246)

Α.

Εἶνε πανταχοῦ καὶ πάντοτε πάσης τιμῆς καὶ μιμήσεως ἄξιοι, οἱ συνεισφέροντες καὶ ὅπως δήποτε συντρέχοντες τοὺς ἀτυχοῦντας. Πλὴν ἀλλ' ὅμως ἡ νόσος ὅφ' ἧς κατατρύχεται τὸ Ἑλληνικὸν ἀπὸ τῆς Μικρασιατικῆς συμφορᾶς καὶ ἐντεῦθεν, δὲν ἀνάγεται εἰς τοὺς καινοὺς κανόνας τῆς φιλανθρωπίας, οὔτε πρέπει νὰ ἐξειάξῃται μὲ τὰ συνήθη σταθμὰ, καὶ προσμετρεῖται μὲ τὰ κοινὰ μέτρα.

Ἡ χριστιανικὴ φιλανθρωπία εἶνέ τι διάφορον τῆς περὶ ἧς πρόκειται φιλανθρωπίας καὶ ἡ ἐπουλοῦσα προχείρους ἀνάγκας ἐλεημοσύνη, εἶνε πάλιν διάφορος τῆς περὶ ἧς πρόκειται εὐπρᾶ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

γίας, ἥτις τείνει χροίζουσα πρὸς τὸ ἐπάπειρον καὶ ἔγκνεται πρὸς μίαν πρωτότυπον καὶ μοναδικὴν περιπτωσιν. Ἐνταῦθα ἡ φιλανθρωπία πρέπει νὰ ἀποβλέψῃ εἰς τὴν ριζικὴν, μόνιμον, διαρκῆ καὶ ἐθνοφελῆ· ἄλλως ἀποβαίνει ματαία πᾶσα προσπάθεια. Ἐμφανίζεται εἰς τὴν οἰκονομικῶς ἤδη ἐξηνητημένην χώραν μας δύσλυτον τὸ πρόβλημα, 850 χιλιάδων ἔγγιστα ψυχῶν, εἰς ὃ ποσὸν ἔχει ἤδη ἀνέλθῃ μέχρι σήμερον ὁ προσφυγικὸς κόσμος. Ὁ ἀριθμὸς εἶνε ἰλιγγιώδης ἀναλόγως οὐχὶ τῶν πόρων καὶ μέσων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν συγκρίσει μὲ ἄλλας χώρας ποσότητος τοῦ πληθυσμοῦ. Διότι αἱ νῆαι χῶραι Μακεδονία, Θράκη καὶ μέρος ἀκόμη τῆς Θεσσαλίας, ἀποτελοῦσαι τὴν πλειονότητα τῆς ἐκτάσεως τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, εἶνε ἀκατοίκητοι κατὰ μεγάλας περιφερείας, ἀκαλλιέργητοι, ἐλώδεις καὶ ἀνεκμετάλλευτοι, οἱ δὲ πρόσφυγες ἔχουσιν ἀνάγκην περιφερειῶν κατοικημένων πρὸς στέγασιν καὶ διατροφήν.

Ἡ κλινικὴ τῆς ὑποθέσεως ὅπως χρήζει βαθυτέρας μελέτης. Τὸ νέον νόσημα, ὅφ' οὗ ἀπὸ τίνος κατατρυχεται ὁ μικρὸς ἀσθενής, κατ' ἀντίθεσιν τοῦ ἄλλοτε μεγάλου ἀσθενοῦς, τοῦ Μεγάλου Γλάστωνος, ὅστις ὡς φαίνεται ἰαθεὶς μετέδωκεν ἡμῖν τὴν νόσον, ἃς μοι ἐπιτραπῆ νὰ νομίζω ὅτι δὲν ἐγένετο κατὰ βάθος ἀντιληπτόν. Οἱ Ἕλληνες φύσει ἐνθουσιώδεις καὶ ἐξεργητικοί, ἐπεδείξαντο λαμπρὰ αἰσθήματα, καὶ ὁμολογουμένως παρέσχον περιθάλψιν, τροφήν καὶ στέγην· πλὴν ἡ φιλανθρωπία ἤρξατο νὰ αἰσθάνηται τὸν κῆματον μὴ δυναμένη ἐπ' ἀπειρον ἰδίους ἀναλώμασι νὰ διατρέφῃ καὶ περιθάλψῃ τὸν ἐκ περάτων τῆς Ἀνατολῆς ὀρμηθέντα πληθυσμόν.

Ἐποποθετήθη ἀνθρωπίνως ὁ κόσμος οὗτος;

Προβλήματα τοιαῦτα δὲν λύνονται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ἐφ' ὅσον ἀπειλεῖται ἐρήμωσις καὶ καταστροφή. Ἀκαδημαϊκαὶ συζητήσεις καὶ Βυζαντινισμοὶ ἀφίνοσι κυρίας τὰς νόσους καὶ ὑπο-

βόσκουσαι ἐπιφέρουσιν ἐνίοτε τὴν πλήρη ἐρήμωσιν, ἥς τινος ἐφείσθη τὸ πῦρ καὶ ὁ σίδηρος τοῦ ἐχθροῦ μέχρις ἡμῶν. Οἱ ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι γεωργοὶ, οἵτινες ἀποτελοῦσι καὶ τὴν πλειονότητα τοῦ πληθυσμοῦ, εἶνε οἱ πλουτίσαντες καὶ ἀδρῶς ὠφελήθεντες, ὡς ἐκ τῆς ὑπερτιμήσεως τῶν προϊόντων τῶν κατὰ τὴν τελευταίαν χρονικὴν περιόδον. Οἱ ποιμένες καὶ κτηνετρόφοι ἐν γένει καὶ οἱ ἄλλοι ἐκ τῶν ἐργατιῶν γεωργικῶν τάξεων τυγχάνουσιν οἱ σήμερον εὐημεροῦντες. Ἄμα ὡς ὁ πληθυσμὸς οὗτος διεχύνετο εἰς τὰς γεωργικὰς περιφερείας τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Ἑλλάδος, βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, ἐξάπαντος, ὅχι μόνον θὰ ἠδύνατο νὰ ζήσῃ ἐκ τῆς ἐργασίας του, ἀλλὰ θὰ ἀπέβαιεν ἱκανὸς καὶ πρὸς οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῆς χώρας.

Θὰ ἐδιδασκόμην εὐχαρίστως παρ' οἰουδήποτε δυναμένου νὰ γνώριζῃ, οἱ ἐσχάτως ἐκ τοῦ Πόντου προσκομισθέντες ἐν Ζακύνθῳ, τίνα ἐργασίαν μετήρχοντο; Τί γνωρίζουσιν; Αἱ περίφημοι καπνοφυτεῖαι τῆς Σαμψούντος, Κερασούντος καὶ μέρους τῆς Ὠραίας καὶ πλουτίας Τραπεζοῦντος ὑπὸ τίνων χειρῶν ἐκαλλιεγοῦντο; Ὁ βάμβαξ ὁ Μικρασιατικὸς μέχρι Σαγγαρίου ἐκτείνων τὴν λευκὴν βασιλείαν του μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον, ὑπὸ τίνων χειρῶν ἐκαλλιεργεῖτο καὶ περιείπετο; Τὸ American Tobacco Company ἔχει ἰδρύσει καταστήματα καὶ ὑποκαταστήματα καὶ διατηρεῖ ἀναποκριτὰς καὶ ἀντιπροσώπους ἀδρότατα ἀμοιβομένους εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἅπερ ἐκμεταλλεύεται τοσοῦτον ἐπιμερδῶς. Ἡ ἐξαγωγή καπνῶν μόνον δι' Ἀμερικὴν εἶνε τεραστία· ἡ δὲ ἐταιρεία διετήρησεν ἀντιπρόσωπόν της μὲ ἀμοιβὴν χιλίων δολλαρίων μηνιαίως καὶ σμῆνος ἀναλόγων ὑπαλλήλων δευτερευόντων καὶ τριτευόντων. Τὴν ἐργασίαν καὶ περιποίησιν τῶν καπνῶν κατὰ τὰς ἡμετέρας πληροφορίας ἐξετέλουν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ Ἕλληνες. Ἐρωτᾶται: Διωχετεύθησαν μέρος τούτων τοῦλάχιστον εἰς Ἀργίριον, Βῶλον, Λαμίαν καὶ λοιπὰς καπνοφόρους ἐπαρχίας, καὶ ἐπελήφ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 3 —
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

θησαν οι πρόσφυγες εργασιών, προσκομίζοντες και νέα δευτε-
ρια εις τα μυστήρια της τέχνης προς ωφέλειαν τουλάχιστον εκ
τούτων κρατικήν; Ἡ ὁδὸν ἦν δεδικαιολογημένως αισθάνεται
πᾶς Ἕλληνας διὰ τὸν ὀλεθρὸν τοῦ Μικρασιατικοῦ πληθυσμοῦ εἶνε
εὐλογος, λίαν δὲ ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ κ. Κατακουζηνὸς ἐρευνή-
σας τὸ ἐν λόγῳ θέμα: «οἱ αὐτόχθονες Συμριναῖοι ἐπὶ τοῦ πρὸ
τῆς σημερινῆς καταστροφῆς πληθυσμοῦ τῆς Συμύρης ἦσαν μόνον
15-20 τοῖς ἑκατὸν, πολλὸς δὲ πληθυσμὸς συνέκειτο ἀπὸ τῆν
Πελοπόννησον, Ἀττικὴν, Ἡπειρον, Κεφαλληνίαν, Ζάκυνθον,
Κύθηρα, Σάμον, Κωνσταντινουπόλιν, Δωδεκάνησα κ. λ. π.» Οἱ
τοῦ ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους κῆτοικοι ἀποδίδοντες οἰνοὶ
τὰ τροφεῖα, ἐπιδεικνύουσι ἀδελφικωτάτην πράγματι στοργὴν πρὸς
τοὺς δεινῶς χειμαζομένους Μικρασιάτας καὶ Ποντίους, ἀλλὰ πρὸς
ἐμφανῆ καὶ πραγματικὴν πρόληψιν μεγάλων δυστυχημάτων,
συντάσσομαι πρὸς τὴν γνώμην τοῦ ἀνωτέρου κ. Κατακουζηνοῦ,
ὅπως τεθῶσιν εἰς ἐφαρμογὴν τὰ ἑξῆς μέτρα:

1) Νὰ διορισθῶσιν ἐπιτροπὴ κατανομῆς τῶν ἐν Ἑλλάδι
προσφύγων καὶ ἐπιβλέψεως τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ληφθεῖσων ἀπο-
φάσεων.

2) Νὰ κατανεμηθῶσιν ἐν ἀναλογίᾳ καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλ-
λάδα εἰς τὰς κώμας, τὰς κωμοπόλεις καὶ τὰς πόλεις αὐτῆς οἱ ἐν
αὐτῇ πρόσφυγες.

3) Νὰ εἶνε ὑποχρεωτικὴ ἡ ἀποδοχὴ εἰς ἐκάστην ἐστίαν τῶν
χωρικῶν 1-2 προσφύγων, ἀναλόγως τῆς εὐπορίας ἐκάστου, ὡς
καὶ ἡ διατροφή, εἰ δυνατόν αὐτῶν. Οἱ δὲ πρόσφυγες ἐργαζόμενοι
ν' ἀποζημιοῦν ὀλίγον καθ' ὀλίγον τοὺς χωρικοὺς, οἱ ὅποιοι θὰ
παρέχουν εἰς αὐτοὺς τὴν τροφήν.

4) Τὰ ἡμερομίσθια τῶν ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδιῶν νὰ
μὴ ὑποβιβάζωνται πέραν τῶν 30 τοῖς ἑκατὸν ἀπὸ τοῦ ὀρίου, τὸ
ὁποῖον ὑφίστατο πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν προσφύγων. Τοῦτο δὲ

πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἐκμεταλλεύσεως ὑπὸ ἀσυνειδήτων τινῶν,
ὡς καὶ διὰ τὴν περιφρούρησιν τῶν ἐντοπίων ἐργαζομένων.

5) Νὰ ἰδρυθῶσιν ἄσυλα διὰ τὰ παιδιά 2-10 ἢ καὶ ἄλιγον
πλειοτέρων ἐτῶν ἅτινα μὴ δυνάμενα νὰ ἐργασθῶσι, παραμέ-
νοντα δὲ πλησίον τῶν μητέρων των, θὰ ἦσαν ἐμπόδιον εἰς τὴν
διεξαγωγὴν τῆς ἐργασίας των. Ἐπίσης δὲ ἐπιβάλλεται ἡ ἴδρυσις
ἀσύλων διὰ τοὺς γέροντας καὶ τοὺς ἀνικάνους πρὸς πᾶσαν ἐργασίαν.

6) Οἱ μὴ δεχόμενοι νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τοὺς ὅρους
τούτους, προτιμῶσι δὲ τὴν παραμονὴν των εἰς τὰς πόλεις, θὰ
ἐσημαιοῦν ὅτι εἶνε τεχνῖται, ἢ ἄλλοι ἐπαγγελματῖαι δυνάμενοι μό-
νοι νὰ συντηρηθῶσιν, ἐπομένως δὲ θὰ κατάπαυε πᾶσα πρὸς αὐ-
τοὺς περίθαλψις.

7) Οἱ κῆτοικοι τῶν πόλεων νὰ ὑποχρεωθῶσιν ἐπίσης εἰς
ἀνάλογον στέγασιν τῶν μᾶλλον μορφωμένων προσφύγων, οἵτινες
παρὰ πᾶσαν τὴν καλὴν ἐπιμέλειαν θὰ ἐξηκριβοῦντο ὅτι ὄχι
μόνον δὲν δύνανται νὰ ἐργασθῶσιν, ἀλλ' οὔτε ὑπάρχει σχετικὴ
διὰ τὴν ἀπασχόλησίν των ἐργασία καὶ ζήτησις.

8) Ἐκ τῶν ἐράνων τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ νὰ
χρησιμοποιοῦνται πρὸς παροχὴν τῶν ἀπαραιτήτων ρουχισμοῦ
καὶ φαρμάκων, πρὸς πάντας τοὺς περιθαλπομένους ὡς καὶ τοπο-
θετημένους παρὰ τοῖς γεωργοῖς πρόσφυγας.

9) Νὰ παρασχεθῇ ὁ ἀναγκαῖος σπόρος πρὸς αὐξήσιν παν-
ταχοῦ τῆς καλλιεργείας νέων ἐκτάσεων καὶ εἰς τὰ τοιφλίκια ὑπὸ
τὴν ἐπίβλεψιν τῶν νομογεωπόνων, τοῦτο δὲ θὰ συνεπιφέρῃ τὴν
τῆς χώρας οὐτάρκειαν, αὐτὴ δὲ τὴν βελτίωσιν τῆς ἀξίας τῆς
δραχμῆς. Ὅλα τὰ Ὀθωμανικὰ κτήματα δεόν νὰ καλλιεργηθῶσιν.

Ἐνδείκνυται ἡ κατανομὴ τῶν προσφύγων εἰς τὰ χωρία, ὅπου
θὰ αὐξήσῃ τὴν παραγωγὴν. Ἐπειτα δὲ ἡ ὀριστικὴ ἐγκατάστασις
αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι θὰ ἐνισχύσῃ τὰς πλουτοπαραγωγικὰς καὶ στρα-
τολογικὰς αὐτῆς δυνάμεις. Πλεονάζουν μεταξὺ τῶν προσφύγων

αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ ἐν Μικρασίᾳ διεξήγον πολὺ δευτε-
ρεύουσαν γεωργικὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποῖαν καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐνεκα
τῆς μεγαλυτέρας ἀνάγκης προθυμότερον θὰ ἐκπληρώσουν. Ἄν
δὲν διεξαχθῆ ἢ εἰς τὰ χωρία κατανομή, τί θὰ γίνῃ ἂν πλὴν
τῶν προσφύγων τῆς Μικρασίας καὶ τῆς Θράκης, συνεχισθῆ
καὶ ἡ ἀθρόα φυγὴ τῶν χριστιανῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
ἀνερχομένων περὶ τὰς 400 χιλιάδας. Ἡ ἀρτίωσις τῶν προσ-
φύγων καὶ ἡ κατανομή αὐτῶν εἰς τὰ χωρία θὰ ἀποσοβήσῃ τοὺς
ὑπὸ ὑγιεινὴν ἐπιφυικινδύνους, οἵτινες εἶνε νῦν φοβερώτατοι
ὡς ἐκ τῆς ὑπερσυγκεντρώσεως αὐτῶν εἰς τὰς πόλεις.

Ἀυστυχῶς ἄνευ συστήματος, ἄνευ προδιαγεγραμμένου σχε-
δίου καὶ ἄνευ μελέτης ἐμπεριστατωμένης, διωχτεῦσθαι τῆδε
κἀκεῖσε οἱ πρόσφυγες, ἀφσθέντες εἰς τὴν εὐσπλαχνίαν τῶν κα-
τοίκων τῶν πόλεων, συσσωρευθέντες δὲ εἰς ἀνήλια, ὑγρὰ καὶ
ἐλεεινὰ ἐνδιαίτηματα, ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης διαίτης καὶ μεθο-
δικῆς μερίμνης, ἐκκολλάττουσι τὰς εἰδεχθεστέρας καὶ ἀπαισιωτέρας
τῶν νόσων, αἵτινες ἀσφαλῶς εἰς τὰ πρῶτα φιλήματα τοῦ ἑαρινοῦ
ἡλίου θὰ θροίσωσι πλουσιώτατον τὸν ἀμνητὸν εἰς δόξαν τῆς
Ἑλληνικῆς φιλανθρωπίας καὶ ὀργανώσεως.

Β. Ἡ Κυβέρνησις ὑφ' ἧς συνθήκας ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν ἐν μέ-
λημα εἶχε καὶ εὐτυχῶς κατενόησεν εὐθὺς ἀμέσως τὰ θέση τὰ
πάντα δεύτερα καὶ φροντίση περὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν ἑλλη-
νικῶν συνόρων διὰ μιᾶς ἀνευδότου ἐργασίας, μιᾶς ἐνδελεχοῦς
προσπαθείας, περὶ τῆς ὁποίας ἦτο δυνατόν νὰ περισωθῆ, ἀλλὰ
καὶ δημιουργοῦσα ἐξ ἀρχῆς ὅτι ἀστόργως καὶ ἀνάνδρως ἐγκατε-
λείφθη εἰς τὰ Μικρασιατικὰ πεδία, ὅπου συνετελέσθησαν δρά-
ματα καὶ σκηναί, αἵτινες ἀσφαλῶς ἀφοῦ γνωσθῶσι τὰ πράγματα

καὶ τὰ πρόσωπα καὶ παρέλθουν αἱ πρῶται ἐντυπώσεις καὶ πρῶ-
ται ἐξάψεις, ζωγράφοι καὶ καλλιτέχναι ἐξ Ἑσπερίας θὰ μεταδώ-
σωσι τὴν φρίκην ἐκείνην, δι' ἣν πᾶς κόλαμος καὶ πᾶσα παρα-
στειροσύνη ἤθελεν εἰσθαι ἀνεπαρκής.

Τὸ ἔργον τῶν ἐπαναστατῶν θὰ κρῖνῃ ἡ Ἰστροία. Τὴν ἀνα-
κύπτειν εἰς στρατοῦ ἄνευ ἡθικοῦ, κατεστραμένου καὶ χρωκῶ-
που, κατορθώσασα ἢ ἐπανάστασις ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν ὀλίγων ἀν-
δρῶν νὰ ἀγάγῃ εἰς περιωπὴν, δύναται πᾶς μὴ πεπωρωμένος νὰ
κρῖνῃ, ἔστω καὶ μὴ ἀνήκων ἢ διαφωνῶν εἰς πολιτικὰς μεθόδους
καὶ δοξασίας.

Ἡ Τουρκικὴ ἀποστολὴ κατάρθωσε διὰ τοῦ στρατοῦ τῆς νὰ
σοβῆ ἐν τῷ μέσῳ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων ἕκλυτον δὲ πρὸ
ταύτης ἐν Δωζάνῃ ἐσχάτως οἱ ἰσχυροὶ περιπαίοντες καὶ ἐν πολ-
λοῖς συστελλόμενοι. Πρὸ τῶν γεγονότων τούτων 140 χιλιάδες
Ἕλληνας μαχηταὶ ὑπὸ ἡγεσίαν λέοντων καὶ οὐχὶ λέοντες ὑπὸ
ἡγεσίαν προβάτων, ἦσαν ἔτοιμοι πρὸς πόλεμον, καὶ οὐχὶ πρὸς
σφαγὴν καὶ ἀνανδρον φυγὴν. Τίς δὲν μᾶς βεβαίωσεν ὅτι ὁ ἀναλαβὼν
μετὰ τῆς γενναιοφροσύνης τὴν ἐκπροσώπησιν τῶν ἑλληνι-
κῶν συμφερόντων μέγας Κρητῆς, δὲν ἐρείδετο ἐπὶ τούτων,
σοβῶν ἐκεῖνος ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄλλων, ὅστις διὰ τῆς στάσεως καὶ
περιφορᾶς του ἐσκότησε τὰ ὅρια τῆς ἀντιλήψεως τῶν παρισταμέ-
νων, ἂν ἐκεῖνος εἶνε ὁ νικητὴς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἡττημένοι; Ἡ ἐ-
πίθεσις του κατὰ τοῦ Ἰσμέτ, πρῶτον μετὰ τὸν Ὀσμαν Κεμίλ
κατὰ τὴν στρατιωτικὴν μόρφωσιν καὶ κατὰ τὰς διπλωματικὰς ἀρε-
τὰς, ἐσημείωσε μίαν νίκη καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἐτέθη ἐκεῖνος μόνος
εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν του, θεωρηθέντος τοῦ Μικρασιατι-
κοῦ ἀγῶνος ὡς ἐπεισοδίου στρατιωτικοῦ χαρακτηρηζομένου φέροντος τα-
πικῶν διαιρέσεων καὶ οὐχὶ κατὰ κράτος ἡττηθέντος στρατοῦ.

Οἱ ἄνθρωποι οἷς ἔλαχεν ὁ κλήρος νὰ ἡγῶνται λαῶν ἀναντι-
λέκτως πρέπει νὰ ἔχωσι φυσικὰ χαρίσματα, ἄλλως τὰ δῶρα τῆς

ἀρχῆς καὶ τῶν ἀξιομάτων, ἀποβαίνουσιν ἔργον ἀχαρι, ἐθνοβλαβῆς καὶ ἐνίοτε δι' αὐτοὺς τούτους καταστρεπτικόν, διότι ἐκτὸς τῶν ἐκ τῆς ἡττης συμφορῶν καὶ πλεῖστα κατὰ τούτους ἀναμένει, διδάσκουσι τὰ ἀρχαῖα κείμενα. Ἐπιτροπῇ ἢ ἀκουσία αὕτη ἐκτροπῇ, ἀλλ' ἢ ἀλήθεια πρέπει νὰ ὁμολογῆται, διότι μόνη ἢ ἀλήθεια κατὰ τὸ Γραφικὸν λόγιον σώσει ἡμᾶς καὶ μάλιστα εἰς τὰς δεινὰς ταύτας περιστάσεις ὡς διάγομεν.

Γ

Πρακτικὸν καὶ λυσιτελὲς φρονοῦμεν ἠθέλεν εἶσθαι ἂν ἔσπευδεν ἢ ἐξ ἐντίμων συμπολιτῶν συσταθεῖσα πρὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐπιτροπῇ πρωτοβουλία τοῦ κ. Νομάρχου, ὅπως ἄνευ χρονοτριβῆς φροντίσῃ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ φρουρίου, ὅπερ, ὡς μὴ ὄφειλε, ἐγκαταλείφθη εἰς τὴν τύχην του καὶ διηρητῆται καὶ ἐδωθή καὶ ἐγένετο λεία τοῦ πρώτου ἀρπαγῆς καὶ βορᾶ τοῦ πρώτου κατακτητοῦ. ἠθέλεν εἶσθαι εὐκταῖον, ἂν ἔσπευδε δι' ἐράνου ἢ καὶ διὰ προσκαίρου τινὸς προσθέτου ἔστω τοπικῆς φορολογίας, ἄνευ χρονοτριβῶν, τονίζομεν, ἢ νεοσυσταθεῖσα ἐπιτροπῇ καθότι — *exigentis malis exitum remedium* — ἠθέλε φροντίσει ὅπως ἀπομονωθῶσιν ἀφ' ἑνὸς οἱ πρόσφυγες τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ καὶ ἀναλόγως καὶ κατ' ὀλίγον τῶν ἄλλων ἐγκατεσπαρμένων ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ πρὸς πρόληψιν δεινῶν ἀφορήτων καὶ ἐπιδημιῶν βροτολογιῶν εἰς τὸ φρούριον. Κατὰ τοιοῦτον τινὰ τρόπον ἀφ' ἑνὸς κατασταλάξουσιν ἐκεῖ οἱ ὕγιεις, ἀπολυμαίνεται ἢ πόλις, τελεῖται ἢ ἀποφθειρίσας μεθοδικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ὅστις τόσον εὐγενῶς καὶ ἐκπολιτιστικῶς προσαγορεύεται, διόπερ καὶ ἡ συμβολὴ αὕτη θὰ μείνη *eres per aenias* εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Εἶνε ἄλλως τε μείωσις καὶ τῆς ὑποστάσεως τοῦ τόπου καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς

κοινωνίας καὶ ζήτημα ἂν θέλετε εὐπρεπείας νὰ ἐγκαταλείφθῃ ἢ ἐν λόγῳ ἀρρωστία ἐν 20ῷ αἰῶνι ὑποβόσκουσα καὶ τέμνουσα ὡς ρινόκερος τὴν νηδὺν ἐλέφαντος!

Ἡ Κυβέρνησις εἶχε προειδοποιήσει ἐγκαίρως ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἀφικθῶσι καὶ ἐδῶ ὡς εἰκὸς πρόσφυγες καὶ ἀπὸ τῆς γενομένης τότε ἐνεργείας πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ποτηρίου ὅπερ ἐγένεθησαν πᾶσαι αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις, ἔδει νὰ καταβληθῇ συνάμα ἐνέργεια καὶ μεθοδικότης, ὅπως πρὸ τῆς ἀφίξεως τούτων ἰσάμεθα ἔτοιμοι καὶ πρὸ τῆς βαλβίδος τοῦ κινδύνου, ἵνα πεσοῦσης ταύτης (τῆς ἀφίξεως τῶν προσφύγων) ἀναλάβομεν τὸν ἀγῶνα ἐν σθένει ὑπισχυομένῳ ἐπιτυχίαν κατὰ τῆς τρομερᾶς ἐπιδημίας. Ἐνταῦθα ἠδύνατό τις ν' ἀντιτάξῃ κάπως εὐλογοφανῶς ὅτι οἱ ἐλεγκταὶ καὶ οἱ μεμφίμοιροι ἀναφαίνονται πάντοτε ὀψίμως καὶ οὐδέποτε πρωίμως, ἀλλὰ περὶ τούτου θέλομεν ἀπαντήσαι καταλλήλως, ἂν προκληθῶμεν, ὅπερ δὲν ἐλπίζομεν. Τοῦ φρουρίου ἢ ἐπισκευῆ ἐνδείκνυται ἀμεταθέτως πρωτοστατούντων τῶν εὐγενῶν καὶ ἐλεημόνων ἀντιπροσώπων τοῦ Ἐρυθροῦ Ἀμερικανικοῦ Σταυροῦ καὶ διακοροῦντος τοῦ σώματος τῶν ἐν Ζακύνθῳ ἰατρῶν, οἵτινες κάλλιστα γνωρίζουσιν ὅτι ἡ ζωὴ δὲν ἔγκειται εἰς τὰν κατανάλωσιν τροφίμων, ὡς ἔλεγεν ὁ Μάρκος Ἀντώνιος καὶ ἐξεύρεσιν πόρων πρὸς τοῦτο, ἀλλ' ἔχει σκοπὸν τινα ὑπέροτρον, ὅποτε ἔχει λόγον ὑπάρξεως, ἢ δὲ διακονία τῶν ἰατρῶν ἐν τῇ καθόλου ἰσορροσίᾳ τῆς ζωῆς ἐπέχουσα διὰ τὸν φιλόανθρωπον καὶ ὑψηλὸν ἀλτροῦστεικὸν σοσιαλισμὸν τῆς πάντοτε πρωτεύουσας θείας, ἐπιβάλλει βαρείας τὰς τε εὐθύνας καὶ ἐν γένει ὑποχρεώσεις. Πόσοι ἰατροὶ δὲν ἔπασαν θύματα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης; καὶ πόσοι δὲν ἠτύκτον ἠσθητικῶς αὐτοδηλητηριασθέντες πρὸς ἐξακρίβωσιν καὶ διερεύνησιν τῶν μυστηρίων τῆς μικροβιολογίας; Πόσα θύματα εὐγενῆ δὲν ἀριθμεῖ ὁ σεπτὸς ἐκεῖνος χῶρος τῶν ὑπερόχων Σωματείων καὶ πόσα ἑκατόμβαι δὲν ἐθυσίασαν ἐανιὰς ἀπὸ τοῦ μεγάλου Πατρὸς

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΔΗΘΟΥΡΙΟΥ

καὶ ἐντεῦθεν; Ὁ λατὸς τῆς οἰκογενείας δέχεται εἰς τὰς πόλεις τὸ γεννώμενον βρέφος ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν ἐκείνου ἀνδρουταὶ ὁ παῖς καὶ ὑπὸ τούτου ἀνακουφίζεται τὸ ταλαιπώρον ὄν, ὁπερ μόνον ἐν ἀσθενείᾳ καὶ εἰς τοῦ πόνου τὸ κρεββάτι αἰσθάνεται τὴν μηδαμινότητά του πολλάκις. Ἀλλὰ καὶ τῆς φυλῆς ἢ ἀλικῆ, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ κ. Χρηστομάνος, εἰς τινα ἄλλον ἀνατίθεται; ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐν Ἑλλάδι πολλάκις ἐπέχει θέσιν Νορβηγικῶ Παστορος καὶ πολλάκις Μέντορος εἰς τὰς οἰκογενείας κατὰ τὰς δεινὰς τοῦ βίου περιστάσεις ὁ ἰατρός. Τούτων πάντων ἕνεκα τὰ ἱατρικὰ σωματεῖα καὶ οἱ ἱατρικοὶ σύλλογοι εἰσὶ δουίλογοι εἰς μίαν κοινωνίαν καὶ στυλοβάται ταύτης. Ἀνάγκη ἔστιν οἱ ἱατροὶ νὰ ἐντείνωσι τὴν ἑαυτῶν προσπάθειαν, αἰετόμενοι εἰς τὸ ὕψος τῶν περιστάσεων, ἕπερ ἔχει τίξει τούτους τὸ ὑψηλὸν ἐπάγγελμα. Οἱ ἱατρικοὶ σύλλογοι παρὰ πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν καὶ παρὰ πᾶσαν ἄλλην ἐποχὴν καλοῦνται ὅπως ἐμφανίσωσι τὸ Σωματεῖόν των ἀκκονοῖδα ἐν μέσῳ τοῦ ἀπὸ κάθε ἄλλον περισσότερον χειμαζομένου τούτου τόπου ὑπὸ μυριῶν κακῶν καὶ κινδύνων, ὅτε θὰ ἐπέλθῃ διαρκὲς τὸ πολυπόθητον ἔαρ καὶ δολιχοδρόμος ὁ Φοῖβος ὁ Ἑλληνικός, ὃν ἐξόφωσεν ὁ βορρᾶς τόσων ἐθνικῶν περιπετειῶν, θὰ διασχίσῃ καὶ αὐθις τὸ ἑλληνικὸν στερέωμα, «ὅτε τὰ χ' αὐριον ἔστ' ἄμεινον.»

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων καὶ ἐνδεικνυομένης πάραυτα τῆς ἐπισκευῆς τοῦ φρουρίου, ἀφ' ἑνὸς μὲν διασώζεται τὸ μεσαιωνικὸν αὐτὸ μνημεῖον, ὁπερ ἄλλως κινδυνεύει, ὁπότε θὰ καταρρεύσωσι καὶ τὰ ἐν αὐτῷ οἰκήματα χρήσιμα διὰ πᾶσαν ἀνάγκην, καὶ ἀφ' ἑτέρου προλαμβάνεται ὁ κίνδυνος τῆς βροτολογιοῦ νόσου, ἣτις, ἀντὶ πάσης θυσίας πρέπει νὰ ἐκλείψῃ, καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ἐν τέλει ὡς σχολεῖον τῶν προσφύγων ἵνα διδαχθῶσιν ἀρμοδίως οὕτοι εἴτε ὑπὸ ἱερῶν, εἴτε ὑπὸ διδασκάλων ὅτι ἔχουσι χρέος νὰ ἐργάζωνται, ὅτι ἐνταῦθα ἐλθόντες δὲν ἐκλήθησαν πρὸς φιλοξενίαν,

ὅτι δὲν ἔχουν προνόμιον ν' ἀποζῶσιν εἰς βάρος τῶν ἐργαζομένων καὶ ὅτι ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ σύμπαντος ἕκαστον ἔντομον, ἕκαστον κολεόπιτερον, ἐκάστη ψυχὴ, ἐπιτελεῖ ἕνα πρῶτον ἐν τῇ ἀναδημιουργίᾳ. Τὸ βύμβισμα τῶν ἐντόμων, τῆς ἀράχνης ὁ ἰστός, τῆς μελίσης ἢ προσπάθεια, τοῦ μήρμυκος ἢ ἐργατικότης ἢ ἀπαράμιλλος, ἔχουσιν ἕνα σκοπὸν ἐν τῇ δημιουργίᾳ, ὃν οὔτε ἐπιτρέπεται, οὔτε προσήκει νὰ παραβλέπη τις τοσοῦτον ἀπαθῶς.

Οὗτος ἐστὶν ὁ μυστηριώδης μηχανισμὸς τῆς ἑναρμονίου λειτουργίας τοῦ σύμπαντος, ὃν δὲν δύναται νὰ ἀνατρέψωσιν οἱ πρόσφυγες, τοὺς δὲ μὴ θέλοντας νὰ ἀποδυνθῶσιν εἰς ἔργα μὲ μισθὸν ὠρισμένον, ὅπως μὴ γίνεται κατάχρησις, ἐπιτροπὴ εἰδικὴ ἐξελέγχουσα τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας, τὰς ἐργασίμους ὥρας καὶ τὴν ἀμοιβήν, πρέπει νὰ ἀναλείψῃ τοῦ καταλόγου τῶν εὐεργετουμένων, κηρύττουσα κηφῆνας, τεθειμένης εἰς ἐνέργειαν τῆς διδασκαλίας τῶν μελισσῶν ἐξωθουσῶν τούτους ἐκτὸς τῆς κυψέλης. Μυριόστομος ἄς ἡχῆσῃ ἢ φωνῇ τῶν δραστηριωτέρων μέτρων, καὶ ἄς ἐξαγγελθῇ ἢ κραυγῇ τοῦ κινδύνου ὑπὸ πάντων, καὶ αὐθορμήτως καὶ οικειοθελῶς ἄς προσέλθῃ νὰ προσφέρῃ ὅ,τι προαιρεῖται ἕκαστος, ἀλλὰ καὶ ἀναλόγως τοῦ ἐπαπειλοῦντος μεγάλου κινδύνου τὸν τόπον μας.

Ὁ ὑποφαινόμενος λαμβάνει τὴν τιμὴν νὰ προσφέρῃ πρῶτος, ὡς εἰσηγούμενος τὴν πρότασιν, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ἐπισκευῆς τοῦ φρουρίου καὶ τῆς μεταφορᾶς τῶν εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἄλλα τμήματα τῆς πόλεως κατασκευουμένων προσφύγων εἰς τὸ ἐπισκευασθῆσομενον φρούριον ΔΡΑΧΜΑΣ ΔΕΚΑΚΙΣΧΙΔΙΑΣ ΩΣ ΠΡΩΤΗΝ ΠΡΟΣΦΟΡΑΝ.

* *

Τοιαῦτα κατ' ἐμὴν κρίσιν τὰ ἐνδεικνυόμενα μέτρα, ἀμετα-
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ 11

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ
ΑΙ. 22.413.0006